

Tying-up (Maandagziekte/spierbevangen)

Spieraandoeningen bij het paard zijn beslist geen zeldzaamheid. Aan het begin van de industriële revolutie en de daarbij behorende bloeitijd van het zware werkpaard was met name een spieraandoening berucht die veelal bekend stond onder de naam *Maandagziekte*. Met het verdwijnen van het zware werkpaard uit het dagelijks leven, werd de aandoening nauwelijks meer waargenomen. Bij de huidige paardenstapel, die voor een aanzienlijk deel uit sportpaarden bestaat, worden door het toenemend gebruik ook weer regelmatig spieraandoeningen gesignaleerd.

De eigenlijke oorzaak van tying-up is een verkeerde trainingsopbouw waarbij er geen goede verhouding bestaat tussen de tijd en de intensiteit van het werk en de rustperiode, dit in combinatie met de hoeveelheid en de samenstelling van het toegediende voer. Er komt dan een afwijkende stofwisseling in de spieren. Door te veel aan *melkzuur* is er een afbraak van de spiercellen waardoor het paard de typische verschijnselen van tying-up krijgt. De spier wordt beschadigd en de spierkleurstof (myoglobine) komt in ernstige gevallen vrij in de bloedbaan, en wordt via de nieren en de blaas uitgescheiden. Natuurlijk speelt de lever ook een rol in dit proces, deze is namelijk verantwoordelijk voor de afbraak van giftige stoffen. Omdat dit teveel aan melkzuur als giftig geregistreerd wordt zal de lever proberen dit zoveel mogelijk af te breken. Al deze processen gaan niet vanzelf maar worden door ingewikkelde mechanismen geregeld, waarbij onder andere hormonen en enzymen meespelen. Door deze enzymen in het bloed aan te tonen is ook de aanwezigheid van de spierschade vast te stellen.

Vooraf de circulatie en de vochtbalans van het paard blijken heel belangrijk te zijn.

De mate waarin tying-up voorkomt is in een drietal categorieën te verdelen en wel:

- de lichte vorm;
- de gematigde vorm;
- de ernstige vorm.

De lichte vorm

Deze treedt meestal op nadat het paard normaal heeft gewerkt. Als het een paar minuten in de stal heeft gestaan wordt het onrustig en krabt steeds met zijn hoeven over de grond. Soms staat het paard iets steil in de achterbenen. Na een paar uur lijkt het paard weer normaal, echter de spieren van de achterhand (lendenen) voelen hard aan. Bij *bloedonderzoek* vindt men aanwijzingen van spierschade.

De gematigde vorm

Na 20 tot 30 minuten werken begint het paard sterk te zweten. Het zweten wordt steeds erger en bewegen van de achterhand gaat moeilijker. Het paard gaat stijf lopen en is vervelend. De stand van de achterbenen wordt steeds steiler. De spieren op het kruis en de broek zijn warm, en voelen stijf aan. Ook zijn ze gevoelig omdat het pijn doet als je er aan komt. Als het paard urineert, is de *urine* meestal bruin van kleur. Houd er rekening mee dat het paard een spierbeschadiging heeft opgelopen die door rust moet herstellen. Vaak denk je dat het over is omdat het wel goed lijkt te gaan, maar de spieren hebben tijd nodig om zich te herstellen en daar gaan minstens één à twee weken overheen.

De ernstige vorm

Tijdens de eerste tien minuten van het werk begint het paard sterk te zweten. Daarna wil het slecht, of niet lopen en slaat onrustig met het hoofd. Draven gaat zeer moeilijk. Het kan zo erg worden dat het paard zelfs niet meer kan stappen. De spieren op het kruis zijn keihard, gevoelig en warm.

De urine is zeer donkerbruin. Heeft het paard een degelijke ernstige vorm van tying-up dan kunnen er ernstige complicaties optreden. Er kan nierversgiftiging optreden en de spieren kunnen onherstelbaar beschadigd zijn (spierscheuringen).

Omdat het heel moeilijk te bepalen is in hoeverre een paard tying-up heeft (elk paard reageert ook anders op pijn). Is het van groot belang dat je de volgende regels altijd goed in acht neemt.

Behandeling

Als je merkt dat het paard verschijnselen heeft van tying-up dan stop je meteen met rijden. Zet hem zo snel mogelijk in de dichtstbijzijnde stal. Leg hem *dekens* op, of wat nog beter is, zet het paard onder het solarium als dat aanwezig is. Geef het paard geen krachtvoer, water mag wel. Dan bel je de dierenarts. Het is heel belangrijk dat je als een paard tying-up heeft gehad je niet te snel weer begint met werken, zodat het lichaam zich weer kan herstellen. Wat stapwerk met een dekentje op is een goede therapie.

Hoe tying-up te voorkomen

Heel belangrijk is de *warming-up*. Laat nooit een paard dat uit stal komt meteen hard werken. Maar stap hem eerst tien minuten, doe dit in winter desnoods met een dekentje over de achterhand. Laat ook nooit een paard eerst even uitbokken aan de longe! Probeer de conditie van je paard zo eerlijk mogelijk op te bouwen. Ook de *cooling down* is erg belangrijk na het rijden. Laat het paard op adem komen alvorens het op stal te zetten. Zorg voor een gericht voerrantsoen en geef het paard als hij niet hoeft te werken de helft van zijn krachtvoer. Stilstaan is slecht voor een paard, beter is het om op een rustdag het paard in de wei te laten (of paddock) voor een paar uurtjes. Mineralen zijn erg belangrijk. Vooral als het paard veel werkt en veel zweet kan je hem extra mineralen bijvoeren (elektrolyten). Ook extra vitamine E en selenium geven goede resultaten.

Vragen

Waarom noemt men tying-up ook wel 'maandagziekte'?

Welke paarden zijn vooral vatbaar voor tying-up?

Leg uit waarom tying-up bij de voedingsziekten hoort.

Noem een aantal maatregelen die tying-up zouden kunnen voorkomen.